

La paradoxa de la Història

Feliu Viaplana

D'entrada, el que Roberto Benigni ens proposa a **La vida es bella** és tot un repte. La proposta de tractar un tema tan espinós i dramàtic com és el genocidi jueu pel nazisme des d'un punt de vista que no sigui explícitament seriós pot ser molt perillós si no està molt ben mesurat. Fa pocs anys, Steven Spielberg feia una nova entrada a la vessant "seriosa" del seu cinema amb **La lista de Schindler**, amb un tractament dramàtic i explícit del genocidi. I, quan es parla d'aquests grans temes, que estan tan impregnats a la sensibilitat de la gent, el tema es sobreposa al film en si i esdevé més una crítica de la barbàrie que un fet artístic. Spielberg sembla d'altra banda que tan sols sigui capaç de fer pel·lícules serioses a partir de grans temes: l'esclavatge (**Amistad**), el racisme (**El color púrpura**), el

desembarcament de Normandia (**Salvar al Soldado Ryan**)... Però les petites històries també poden ser grans històries, tot depèn del tractament que se'ls dona i de la mà esquerra del director. I, de fet, és el que fa Benigni a **La vida es bella**. No ens parla del genocidi en general, amb grans escenografies, multitud de figurants i escenes excessivament explícites, sinó de la petita història d'un pobre home que supera les dificultats del moment amb el poder de la imaginació. Benigni sap mirar des de més punts de vista que Spielberg. I un tractament tan mesurat d'un tema tan candent com és el genocidi jueu només és capaç de fer-lo un mestre.

El referent immediat que ens ve a la retina és **El gran dictador**, de Chaplin. Les històries són, en principi, prou similars, un home corrent s'enfronta a una ideologia opressora que venç mitjançant l'enginy i la imaginació. Chaplin, però, li dona un caire metafòric al final del film, que esdevé un discurs a favor de la pau i en contra de les barbàries de qualse-

vol tipus. En canvi, Benigni no extrapola fins a aquestes cotes el seu film i el deixa lliscar plàcidament: tot i que el personatge principal mor, no és gens traumàtic per a l'espectador perquè el nen, el futur, viu. **La vida es bella** no vol ser res més que això, una petita història que la força dels personatges fan gran, però sense desviar-se -i la temptació podia ser grossa- del tractament inicial que se li dona al film. Cal també situar cada un dels films a la seva època. Quan Chaplin va fer el seu, la guerra mundial era qüestió d'hores i el sentiment d'angoixa i resignació davant d'aquest fet s'hi palpa. Benigni, en canvi, té un marge temporal que és una avantatge que li permet veure-ho tot amb un altres ulls, sense la pressió del moment. Lubistch també va fer una aportació al tema del nazisme, tractat còmicament a **Ser o no ser**, però aquest film és molt distant dels de Chaplin i Benigni ja que el retrat que fa dels nazis es purament caricaturesc, com faria amb el comunisme a Ninotchka. De fet, podríem dir que **Ser o no ser** i **La lista de Schindler** es troben en dos pols oposats i **La vida es bella** i **El gran dictador**, en canvi, es troben en un terme intermig, menys evident que els altres dos.

Roberto Benigni és principalment un còmic audaç, original i imaginatiu. Però, ahora, un home que ha vist i estudiat els grans còmics i això s'evidencia a les seves pel·lícules. **La vida es bella** conté recursos còmics de tot tipus, tant tocs de *slapstick* (els ous esclafats al cap del polític) com diàlegs brillants (quan pregunta a l'amo de la tenda de teixits quines són les seves tendències polítiques i aquest es gira per cridar als seus fills que fan xivarri: "Benito, Adolf, calleu!"). Benigni també té un punt d'eixelebrat

i d'extraversió que recorda els personatges de Fellini, no oblidem que Benigni va ser el protagonista de l'última pel·lícula del mestre italià, **La voz de la luna**. Però, malgrat aquestes referències, que molts cops són inevitables quan algú ha begut i s'ha impregnat dels grans còmics, Benigni sap trobar el seu lloc particular. Els grans còmics del passat, com Chaplin, Keaton o Tati, van fer quelcom més que films còmics. Tot i que durant els metratges dels seus films les rialles i els somriures de comicitat són

constants, la sensació global i el sentit de les seves obres no són pas pensats per riure escandalosament. Els films de Tati amaguen una amargor profunda davant les noves societats despersonalitzades per la tecnologia i les darreres pel·lícules de Chaplin contenen una enorme dosi de malenconia i tristor. Benigni, però, a **La vida es bella**, tot i ser un film vitalista i extravertit, ens impregna d'aquest sentiment que fa que només la imaginació pugui ser el refugi davant les penúries i malvestats del món. De fet,

INTELECTE
GALERIA D'ART

Pedregar, 10
Telèfon 93 726 51 22
08202 SABADELL

GIABARRO
ART

Rambla de Sabadell, 82 • SABADELL
Telèfon 93 726 57 85

GALERIA **ROVIRA**

Sant Pere, 22 • Tel. 93 726 19 59
SABADELL

el títol del film ja és prou paradoxal, tractant-se d'un tema tan dramàtic.

La vida es bella consta de dues parts: una primera que conté la presentació del personatge i de la declaració del to de la pel·lícula i una segona, al camp de concentració. I tot i que les situacions que planteja en ambdues parts són equidistants, el tractament és exactament el mateix. La primera part és un somni real al qual el personatge triomfa: es casa amb una noia de conte, obre un negoci, té un fill i manté una actitud vitalista davant

totes les situacions. Aquesta part passa en escenaris quasi onírics, com la escenografia de l'hotel, i conté una veritable màgia visual, com a l'escena en què converteix la peça de teixit en una catifa. A la segona part, el somni es trenca, la realitat de sobte cau com una llosa sobre els personatges, però, amb la seva imaginació Guido (Benigni) venç les adversitats i salva el nen de la mort física i de l'efecte mental. Aquesta darrera part és un malson real, però amb la habilitat mental, Guido aconsegueix fer-la suportable, fins i tot divertida.

La vida es bella és la quarta pel·lícula de Benigni i prova indubtable que els seus films cada vegada són més depurats i rodons. Els seus films anteriors són **Soy el pequeño diablo** (1988), **Johnny Palillo** (1991) i **El monstruo** (1994). Aquests parteixen

essencialment d'un recurs còmic molt comú: la confusió d'algú o d'alguna cosa per una altra. Però, tant a **Johnny Palillo** com a **El monstruo**, aquesta confusió és sense cap intenció, ja que els personatges que interpreta Benigni només en pateixen les conseqüències i no és fins al final dels films que s'aclareix l'embolic. En canvi, a **La vida es bella**, la confusió es totalment conscient per a Guido (Benigni) i és ell mateix qui la provoca. A les primeres pel·lícules, riem de les situacions que provoca la confusió i de la sorpresa del personatge davant d'aquestes, en canvi, a **La vida es bella**, riem juntament amb Guido i s'estableix una fantàstica comicitat entre ell i l'espectador.

Malgrat tot, considero primerament Benigni com un còmic formidable i

després com un director poc expert. Però, com a persona llesta i sensible que és, sap aprendre de cada un dels seus projectes i la direcció és potser l'aspecte més a reforçar en futures realitzacions. Còmics com Benigni, el Mr. Bean televisiu de Rowan Atkinson o Nanni Moretti i el seu humor intel·lectual fan pensar en un revifament del cinema còmic, tan maltractat, als darrers temps, i ple de humoristes de segona categoria. Crec que el temps donarà el reconeixement per a Benigni, Atkinson i Moretti tal i com s'ha produït amb Chaplin, Keaton i Tati.

Ben-Net
CENTRE DE NETEGES, S.A.
TEL. 93 723 72 00 - FAX 93 723 65 47
SABADELL

RADIO
GRÀU
DIGITAL • MÚSICA • VIDEO
ELECTRODOMÈSTICS • INFORMÀTICA

eurojet
VIATGES
Passeig de la Plaça Major, 48 • SABADELL
Tel. 93 726 78 33 (4 línies)
TERRASSA • BARCELONA
HOSPITALET • TARRAGONA